

3. Busel, V. T. (2003). *Velykyi tlumachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy*. [Great explanatory dictionary of modern Ukrainian language]. Kyiv.

4. Horodenska, K. H. (1986). *Prefiksy i prefiksoidy v ukrainskii movi*. [Prefixes and prefixes in Ukrainian]. Kiev.

5. Levchenko, S. P. (1967). *Slovnyk vlasnykh imen liudei (ukrainsko-rosiiskyi ta rosiisko-ukrainskyi)*. [Dictionary of personal names of people (Ukrainian-Russian and Russian-Ukrainian)]. Kyiv.

6. Pustovit, L. O., Skopenko, S. I., Siuta, H. M., Tymbaliuk, I. V. (2000). *Slovnyk inshomovnykh sliv: 23 000 sliv ta terminolohichnykh spoluchen*. [Dictionary of foreign language words: 23,000 words and terminology combinations]. Kyiv.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ШЕВЧУК Тамара Борисівна – кандидат філологічних наук, доцент кафедри теорії та методик початкового навчання Рівненського державного гуманітарного університету

Наукові інтереси: проблеми словотворення в українській мові.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

SHEVCHUK Tamara Borisovna – PhD in Philology, Associate Professor Theory and Methods of Primary School Department Rivne State University of Humanities.

Circle of scientific interests: the word-formation system of modern Ukrainian language is a linguistic aspect.

Дата надходження рукопису 12. 02. 2018 р.

Рецензент – д.п.н. професор О. С. Радул.

УДК 021.4:027.625(091)

ШУЛЯК Світлана Олександрівна –

кандидат педагогічних наук, доцент, професор кафедри інформаційної, бібліотечної та архівної справи, декан факультету менеджменту і бізнесу Відокремленого підрозділу «Миколаївська філія Київська національного університету культури і мистецтв»
e-mail: shulylak@ukr.net

ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ЗАСТОСУВАННЯ ІГРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ПРОЦЕСІ БІБЛІОТЕЧНО-ІНФОРМАЦІЙНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ КОРИСТУВАЧІВ БІБЛІОТЕК ДЛЯ ДІТЕЙ (50-80-ті рр. ХХ ст.)

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Гра є одним із видів діяльності і завжди привертала увагу людини поряд із навчанням, працею, спілкуванням. Водночас дослідники в галузі філософії, психології і педагогіки вважають, що вона відіграє провідну роль у процесі становлення людини як особистості. Діти та підлітки саме у грі можуть виявляти творчу активність, збагачуватись, тому для них властива щоденна потреба в ігровій діяльності. У педагогіці, психології, бібліотекознавстві гра також становить багатогранний предмет вивчення. Починаючи з середини ХХ століття, праці з історії гри свідчать про різне ставлення до ігрової діяльності у різні часи і в різних народів. Проте, гра залишається одним з найефективніших методів навчання та виховання, що дозволяє поглибити знання учнів, підвищити інтерес до предмета, розвиває навички роботи з додатковою літературою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні аспекти застосування елементів ігрової діяльності у бібліотечно-інформаційному обслуговуванні користувачів дитячих бібліотек аналізують такі українські та

зарубіжні фахівці бібліотечної галузі, як Н. Бачинська, Л. Герчікова, Г. Гінзбург, Т. Долбенко, Л. Жаркова, І. Желобовський, А. Марголіна, С. Матліна, О. Нелісова, Т. Попова, А. Чачко, Л. Чупиріна, М. Чусовітіна.

Аналіз наукових праць з бібліотекознавства 50-80-х рр. ХХ ст. переконує, що застосування ігрових елементів у роботі з дітьми та гра, в цілому, розглядалися як засіб активізації дітей, їх всебічного розвитку. Особливе значення мало залучення дітей до бібліотеки як до навчально-виховного осередку з метою набуття знань, умінь читати, для ознайомлення з творами дитячої літератури. Бібліотекознавці (Г. Гінзбург, Л. Жаркова, Н. Мухіна, А. Хренкова, М. Чусовітіна) наголошували на необхідності використання інноваційних підходів до бібліотечно-інформаційного обслуговування читачів-дітей, зокрема на індивідуально – диференційованому підході, врахуванні вікових особливостей, індивідуальних читацьких потреб та інтересів [2; 5;].

Мета статті. Метою дослідження є науковий аналіз проблеми застосування ігрових технологій в процесі бібліотечно-

інформаційного обслуговування користувачів бібліотек для дітей у період 50-80-х рр. ХХ ст.

Виклад основного матеріалу дослідження. У 50-х роках проблематика керівництва дитячим читанням, використання ігрових форм обслуговування читачів дитячих бібліотек дітей набула особливої актуалізації. Посилилося вивчення і поширення передового досвіду роботи з дітьми. У фахових періодичних виданнях, бібліотекарі активно обмінювалися досвідом керівництва дитячим читанням. Вчений-бібліотекознавець М. Ерос звертав увагу на необхідність диференціювати різні за віком читацькі групи та обов'язково ввести ігрові елементи в організацію бібліотечного обслуговування читачів дітей. Ігровий елемент, на його думку, повинен бути присутнім в усьому: в організації масових заходів, в оформленні приміщення бібліотеки, бібліотечних каталогів.

Поширеною формою організації масових заходів були літературні ранки, літературні вечори, читацькі конференції, вечори казок, зустрічі з письменниками. Тематика таких заходів була спрямована на виховання у юних читачів почуття патріотизму, поглиблення знань з історії та географії. З середини 50-х років у масовій роботі з користувачами-дітьми почали використовувати діапозитиви, діафільми та фільми, основне завдання яких – за допомогою наочних показів розкрити зміст творів, характери їхніх героїв, спонукати користувача до серйозного обговорення питань за матеріалами певного оповідання [1].

Слід зауважити, що під час проведення масових заходів починає активно використовуватись радіомовлення. Внаслідок цього, з'являються такі нетрадиційні форми організації дитячого читання, як: радіобесіди про книжки, радіочитання уривків з окремих творів, літературні радіоранки, читацькі радіоконференції, коротке інформування про книжки. Впровадження зазначених методів роботи було серйозною і відповідальною для бібліотекарів справою.

Дослідження форм і методів пропаганди книги для дітей широко розгорнулося у 60-х роках, коли питання диференційованого керівництва читанням набуло особливої актуальності у патріотичному вихованні, всебічному розвитку підростаючого покоління. Так, у працях бібліотекознавців Н. Медведєвої, Н. Мухіної, А. Хренкової ігрові елементи в роботі з дітьми та гра розглядалися як метод активізації психологічних, вольових процесів, почуттів. Дослідники підкреслювали, що ігрові дії емоційно забарвлюють процес читання дітей [6; 10].

Бібліотекознавець Н. Медведєва акцентувала увагу на необхідності застосування нових, нетрадиційних методів

керівництва дитячим читанням, критикуючи такі форми роботи, як «парадні читацькі конференції та такі обговорення, коли діти відповідають на задалегідь підготовлені запитання», пропонувала рішуче відмовитися від них. На думку дослідниці, кожен захід повинен збуджувати у дитини ініціативу, творче мислення, формувати його почуття, привчати самостійно розуміти прочитане [9].

Робота дитячих бібліотек того часу активно збагачувалась різноманітними ігровими формами. Все частіше використовувались ігри-змагання («Хочу все знати»), літературні ігри – подорожі («Подорож у далекі світи», «Політ на Місяць», «Подорож по країні живої природи»). Ігри в бібліотеках проводилися у кілька турів, іноді тривали по кілька місяців. Під час такої ігрової діяльності учасники змагалися між собою, отримували бали, заохочення. Також бібліотекарями використовуються нові і нетрадиційні для того часу ігрові форми: вікторини, що захоплювали дітей ігровим характером, динамікою, можливістю відзначитися; карнавали («В гостях у книжки», «У світі казок») тощо. Зміст такої форми роботи полягав у тому, що діти готували костюми улюблених героїв та зображували їх, це дозволяло познайомити дітей з драматичним мистецтвом, сформувати навички вільної поведінки на сцені. У роботі з читачами молодшого віку набули популярності літературні ранки, що містили безліч ігрових елементів. Тематика літературних ранків була досить різноманітною, наприклад: літературні ранки про рослини («Зелені друзі», «Подарунки літа»); літературні ранки про тварин («Мешканці лісу») тощо. Вперше з'являється у масовій роботі з дітьми така ігрова форма, як КВК. Особливими ознаками КВК були активність, масовість, винахідливість, точність відповідей, що давало змогу залучити велику кількість дітей до заходу, привернути їхню увагу до певної теми, виявити коло дитячих інтересів, розвивати і індивідуальні риси характеру. Саме це і зумовило успіх КВК, тому цей метод активно почали використовувати у роботі з читачами та з книгою в дитячій бібліотеці.

Усі починання 60-х років продовжували активно розвиватися у 70-х роках. Проблеми використання елементів гри в роботі з читачами дітьми становить науковий інтерес бібліотекознавців Л. Жаркової, Г. Гінзбург, Н. Медведєвої, М. Чусовітіної, які наголошували на необхідності пошуку «нового в традиційному», вважаючи за доцільне під час масових заходів демонструвати дітям діафільми, діапозитиви, використовувати грамзаписи: літературні, музичні, документальні. Звукові елементи, на думку

науковців, впливають на почуття дитини, сприяють розвитку образного мислення, культури мовлення, «найвищого» виду пам'яті – вербальної.

В цей же історичний період Л. Жаркова відзначає необхідність диференційованого керівництва читанням дітей, підкреслюючи, що форми масової роботи повинні відповідати віковій специфіці та особливостям сприйняття дітей. Диференціація читацьких груп, на її думку, повинна здійснюватися також за інтересами, рівнем підготовки, розвитку читачів [5].

Дослідження використання елементів гри в роботі з науково-пізнавальною літературою дітей 11–13 років здійснила бібліотекознавець Г. Гінзбург. Вона розглядала гру як метод активізації пізнавальної діяльності читачів, розвитку логічного мислення [2]. Корисним для підлітків, на думку дослідниці, можуть бути літературні ігри-подорожі. Г. Гінзбург вважала актуальним цей вид ігор, зауважуючи, що для того, щоб брати участь у таких захоплюючих іграх, читачі повинні не лише добре пам'ятати прочитані книжки, а й уміти оперувати знаннями, застосовувати свій досвід спостережень, творчо переосмислювати їх [2].

Основною тенденцією в роботі дитячих бібліотек 80-х рр. стало поширення інформації з різних галузей знання: природознавства, мистецтвознавства, гуманітарних, науково-популярних, технічних та інших знань, а також на вивчення читання як специфічної форми пізнавальної діяльності, що включає когнітивне оперування текстовою інформацією, знакове спілкування автора й читача за допомогою друкованого твору. Дослідники підкреслили, що звернення дітей до певного інформаційного масиву сприяє не лише збагаченню їхніх знань, а й формуванню їх як особистостей (М. Афанасьєв, Т. Гришина, С. Матліна, О. Троїцька).

В цей період вчені починають працювати над теорією гри в бібліотеці, про що свідчать публікації того часу: «Гра – модель життя», «Комп'ютерні ігри та дитяча агресивність: випадковий взаємозв'язок чи прикра закономірність?», «Ігрова діяльність у вихованні культури поведінки молодших школярів», «У які ігри грають наші діти?». У цих публікаціях лише окреслюється зазначена проблема, але ґрунтовного аналізу немає. Тим паче, це свідчить про значний інтерес до вікових, навчальних, організаційних, навіть суспільних проблем, що вирішуються в контексті ігрової діяльності дитини.

Висновки та перспективи подальших розвідок напряму. Аналіз наукових праць з бібліотекознавства 50–70-х рр. переконує, що впровадження різних форм і методів

культурно-просвітницької роботи з організації ігрового дозвілля шляхом поєднання навчальної, виховної і розвивальної функцій бібліотечно-інформаційного обслуговування дітей значно сприяло особистісному розвитку користувачів дитячих бібліотек, дозволяло активно залучати дітей до художньої літератури і мистецтва. Таке усвідомлення породжує значну кількість кроків щодо вивчення різних форм та методів ігрової діяльності, їхнє значення у розвитку творчого потенціалу дітей, мотиваційної та емоційно-вольової сфери, що становить значний дослідницький інтерес, вартий подальшого дослідження.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Белова Г. В детской библиотеке / Г. Белова // Библиотекарь. – 1952. – № 6. – С. 38–39.
2. Гинзбург Г. От игры к знаниям / Г. Гинзбург // Библиотекарь. – 1976. – №12. – С. 28–30.
3. Глаголева А. Книга учит труду / А. Глаголева, А. Щербакова // Библиотекарь. – 1960. – № 2. – С. 47–48.
4. Гольдштейн Д. О творческом обсуждении книг / Д. Гольдштейн // Библиотекарь. – 1959. – № 7. – С. 39–45.
5. Жаркова Л. Экзамен на зрелость / Л. Жаркова // Библиотекарь. – 1973. – № 3. – С. 42–45.
6. Медведева Н. Для работающих с детьми / Н. Медведева // Библиотекарь. – 1960. – № 4. – С. 56–59.
7. Медведева Н. Забота о детях / Н. Медведева // Библиотекарь. – 1967. – №11. – С. 26–20.
8. Медведева Н. Нужны ли литературные суды / Н. Медведева // Библиотекарь. – 1963. – №2. – С. 50–51.
9. Медведева Н. Решительно борются с формализмом / Н. Медведева // Библиотекарь. – 1962. – №5. – С. 34–36.
10. Мухина Н. За культуру детской библиотеки / Н. Мухина // Библиотекарь. – 1960. – № 9. – С. 44–45.

REFERENCES

1. Belova, G. (1952). *V detskoy biblioteke*. [In the children's library]. Moscow.
2. Ginzburg, G. (1976). *Ot igryi k znaniyam*. [From playing to knowledge]. Moscow.
3. Glagoleva, A., Scherbakova, A. (1960). *Kniga učit trudu*. [The book teaches work]. Moscow.
4. Goldshteyn, D. (1959). *O tvorcheskom obsuzhdenii knig*. [About creative discussion of books]. Moscow.
5. Zharkova, L. (1973). *Ekzamen na zrelost*. [Examination for maturity]. Moscow.
6. Medvedeva, N. (1960). *Dlya rabotayuschih s detmi*. [For working with children]. Moscow.
7. Medvedeva, N. (1967). *Zabota o detyah*. [Caring for children]. Moscow.
8. Medvedeva, N. (1963). *Nuzhnyi li literaturnyie*

sudyi?. [Do we need literary courts?]. Moscow.

9. Medvedeva, N. (1962). *Reshitelno borotsya s formalizmom*. [Struggle resolutely against formalism]. Moscow.

10. Muhina, N. (1960). *Za kulturu detskoj biblioteki*. [For the culture of the children's library]. Moscow.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ШУЛЯК Світлана Олександрівна – кандидат педагогічних наук, доцент, професор кафедри інформаційної, бібліотечної та архівної справи, декан факультету менеджменту і бізнесу Відокремленого підрозділу «Миколаївська філія Київська національного університету культури і

мистецтв».

Наукові інтереси: педагогічні аспекти ігрової діяльності; професійна підготовка фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

SHULIAK Svitlana Oleksandrivna – Candidate of Pedagogical Science, Docent, Professor of the Department of Information, Library and Archival Affairs, Dean of the Faculty of Management and Business of Separated Subdivision «Mykolaiv Branch of Kyiv National University of Culture and Arts».

Circle of scientific interests: pedagogical aspects of playing activity; professional training of specialists of information, library and archival affairs.

Дата надходження рукопису 12. 02. 2018 р.

Рецензент – д.п.н. професор В. В. Радул.

УДК 371.134-057.875:796

ЯЗЛОВЕЦЬКА Оксана Валентинівна –

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки та освітнього менеджменту Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка
e-mail: jazloveckaja-ksenija@rambler.ru

ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Соціальні перетворення, що відбуваються в суспільстві, зумовлюють нові підходи до вирішення складних проблем фахової підготовки вчителів, серед яких професіоналізм і майстерність педагогів, сутнісною особливістю яких є здатність до інтеграції загальноосвітніх, спеціальних, психолого-педагогічних, дидактичних і методичних знань, комплексного вирішення завдань навчання, виховання й розвитку особистості на гуманістичній основі. Це зумовлює необхідність особливих вимог до системи професійної підготовки фахівців, зокрема галузі фізичного виховання, підсилення уваги до наукового аналізу інтеграційних процесів, що відбуваються в ній.

Система професійної підготовки вчителя, що спрямована на цілісний розвиток його особистості, має забезпечити оволодіння спеціальними знаннями та вміннями, формування базових, загально та спеціально-фахових компетентностей, а також розвиток у студентів адекватних професійним потребам ціннісних орієнтацій, мотивів діяльності, уявлень про себе, як спеціаліста, формування сукупності професійно-значущих якостей, готовності до постійного самоаналізу і самовдосконалення.

Учитель фізичної культури займає провідне місце у модернізації закладу загальної середньої освіти, оскільки він розуміє закономірності фізичного розвитку учнів, здатний педагогічно мислити, планувати й аналізувати освітній процес, а також успішно розв'язувати проблеми, що виникають у фізичному вихованні молоді. Педагогічна майстерність вчителя виявляється в наступних напрямках: компетентність, спрямованість, професійність. Вище перераховані характеристики мають формуватися ще в процесі навчання у закладі вищої освіти, що передбачає розвиток загальної та педагогічної культури та виховання професійно значущих якостей.

У дослідженнях відомих педагогів Н. В. Кузьміної, В. Ц. Загвязинського та ін. наголошується на слабкій підготовленості майбутніх учителів до творчої професійної діяльності, що негативно впливає на формування педагогічної майстерності вчителя та творчого розвитку учнів. До того ж, на думку ряду дослідників (І. Т. Огородникова, В. О. Сластьоніна та ін.), у вищій школі основна увага приділяється підготовці вчителя-предметника. Кожний з викладачів вузу вважає свій предмет найважливішим. Багато хто з них впевнений, що головне для майбутнього вчителя є знання змісту матеріалів предмету,